

РАДНИЧКЕ НОВИНЕ

ОРГАН СРПСКЕ СОЦИЈАЛНЕ ДЕМОКРАТИЈЕ

УРЕДНИШТВО
И
АДМИНИСТРАЦИЈА
НАЛАЗЕ СЕ
У ШТАМПАРИЈИ
ГУТЕНБЕРГ

Број 5 пара

Излазе сваки дан

Рат и народна исхрана

Дуго је се Немачка спремила за војну и финансијску мобилизацију и кад је дошао потребан моменат, она је се показала спремна, јер је обе мобилизације извршила брзо и систематски. Али зато је трећа мобилизација а наиме: економска била при своје спровођењу пуна противречности, она је вршена без системе и веома полако и траљаво.

Али треба признати, да ако се Немачка у економском погледу није као што треба спремила, то још не значи, да су се њени противници боље припремили. Они проблеми који су се појавили пред немачком народном привредом, са свим су непознати другим земљама. Оне тешкоће, које она преживљује, скопчане су са њезиним изузетним географским положајем и њезини противници немају да решавају она компликована питања, над којима у Немачкој леме главе сви почевши од министарских канцеларија па завршујући куварицама. Немачка је изолована од целог света — ето у томе је суштина свију њезиних економских проблема.

Немачка морска трговина сасвим је била заустављена у току врло кратког времена. Пре него што се могло очекивати Енглеска је установила своју владавину на мору. Овде и треба тражити решење питања, зашто је Немачка била тако неспремна у економскоме погледу. Она је, нема сумње, рачунала, да ће дуго времена моћи добијати потребне јој продукте из Америке. А кад јој овај рачун није испео за руком, онда је она почела на брзу руку и без икаквог плана да ствара своју војну економску политику. Ни један од пређашњих ратова није знао за ове нове препреке које су тесно скопчане са епохом светске привреде. Велики и дуги ратови пређашњих времена били су ратови аграрних земаља. Садашњи рат, то нам је први велики рат у епохи оне светске привреде, која је са хиљаду конаца везала уједно све земље и народе. А кад се ови конци раскидају онда се мора све понова градити.

Немачка је увозила годишње на 10 милиона тона хлеба и меса више него што је извозила. Ако се узме само хлеб, овас и кромпир, то излази да је се увозило годишње више од 6 милиона тона, него што је извоз износило. Немачка је производила 27 милиона тона ових продуката, али је употребљавала 33 милиона. Дакле дефицит је у исхрани износио готово 20%. А то значи, да је у Немачкој хлеба било за 9½ месеци, највише за 10. Што се тиче пшенице, ње фали око 2 милиона тона т. ј. 35% оне количине која се у обично време употребљава.

Одакле да се узму ови милиони потребни за народну исхрану? О Русији не може бити ни речи. Из Америке се такође ништа не може довозити. У неутралним државама тако исто за сада нема доста хране,

јер је све продано. Настаје питање: како ће се употреба хлеба још продужити за 3—4 месеца?

Сем овог главног питања постоји још читава серија питања другог реда. Пре свега, како ће се стока исхранити? Немачка је увозила годишње 5 милиона тона разних производа ради исхране стоке, а међутим свега је извозила на 800.000. Дакле, како ће се тај дефицит попуњити? Тако исто ствар рђаво стоји и са месом. Извоз меса био је веома мали а увоз овог продукта износио је у месу 230.000 тона и у живој стоци 120.000.

Које год производе народне исхране узмемо у обзир, увек се констатује једно исто: увоз надмаша извоз.

За све је било јасно дакле да хлеба има мало и да за стоку нема доста хране, нарочито онда, када је било решено: да се на душу одређује највећа дневна порција од 200 грама брашна. Али сасвим је друго питање: колика је оскудица хлеба и колико ће страдати народ од ове оскудице. И ако се скрати употреба хлеба и меса, онда настаје питање да ли ће се тај факт одазвати на народно здравље. Да ли се пређе употребљавало више хранљивих продуката, него што је потребно за одржање живота? И колико се може смањити храна за човечији организам а да се штетно не одазове на здрављу?

До скоро су сва ова питања имала академско обележје. Њима су се занимали биолози и физиолози, о њима су се писале велике књиге много се спорило и до дан данас није било одређеног мишљења о свима тим проблемима. Као што нам је познато, од свију хранљивих, најелементарнијих састојака за човека има најважнији значај беланчевина. Одређена количина беланчевине неопходно је потребна за обнављање ћелија у човечијем организму. А ако се организму не да ова одређена количина беланчевине, онда он почиње да слаби, опада. Тако исто су потребне извесне количине масли и угљоводоника. Али које су количине беланчевине, масти, угљоводоника и топлоте апсолутно потребне т. ј. колики је тај минимум који може човек употребљавати без штете по своје здравље, — о томе се много спорило, спори и још ће се спорити.

Али сва ова апстрактна испитивања и спорови одједанпут су постали актуелни, кад је у питању била исхрана многих и многих милиона. И са чисто немачком тачношћу и солидношћу почеле су одмах решавати ова питања групе научењака — физиолози и економисти. Комисија од 16 чланова одмах је почела проучавати питање народне исхране. И после четиримесечног рада комисија је савесно оштампаала свој колективни извештај крајем децембра 1914 г. под насловом: „Немачка народна ис-

храна и енглески план исцрпљивања глађу.“*

У своје испитивању комисија је ишла овим путем. Прво и прво она је израчунала, колико животних намирница Немачка може имати за време рата. При томе се одређивало: колико беланчевине и калорија (топлотних јединица) могу дати резерве њезиних животних намирница. Друга тачка испитивања била је: колики је онај минимум, који је неопходно потребан Немачкој, да бимогла исхранити своје становништво? Треће: Колико је хранљивих састојака становништво употребљавало у нормално време? При упоређивању ових трију цифара лако је израчунати, какав је дефицит у исхрани и какав значај он може имати. На крају крајева ова професорска комисија даје директиве, каква мора бити економска политика за време рата. У опште се може рећи, да је план овог рада веома занимљив и заслужује нарочиту пажњу. Али о томе ће бити речи подробније у наредном броју.

Држава или Општина

Ко троши новац намењен за помоћ сиротињи

Помагање невољних у рату дужност је државе...
— Члан 1 закона о помагању невољних. —

Већ је пет месеци како је донет овај специјални закон, који су изискивале специјалне ратне прилике ради одржања у животу многобројних гладних и неимунних. За све то време Београд је за помагање сиротиње добио само 9.600 динара и око 3.000 дин. за давање тренутне помоћи поглавита војницима који су, полазећи са боловања у команде, добијали по 2—3 динара те помоћи.

Међутим, на помагање невољних и вољних у другим местима Србије издато је више милиона динара за месец два дана.

Па зашто до сада није из државних средстава давана помоћ и београдској сиротињи? То је питање на које треба да одговори београдска општина и њезин председник.

Месни одбор је, полазећи од поменутог закона, још 9. марта упутио министру објашњења о страшним приликама београдске сиротиње и тражио помоћ за ову. Образложено је да је то једна од јавних потреба, која се као таква мора у јавноме интересу подмирити. 9. 11. и 17. истог месеца послати су спискови за прву помоћ које је министар одобрио и који су 1, 2, 3 и 4 априла исплаћени. Из партико-политичких разлога општина се побунила противу те државне помоћи која је била три пута већа од општинске помоћи, која у свему личи на слепачку милостињу.

Због тога је 30 марта, без икаквог законског и уобичајеног реда, општина решила питање о новоме задужењу, не ставивши на дневни ред то питање. Журило се и председник је на врат на нос одјурно у Ниш да тај зајам закључи. По његовим сопственим речима он је рекао министрама да ће у Београду бити револуције ако нема нужне помоћи, а у седници месног одбора, као члан тога одбора, рекао је да са општинском помоћи сиротиња није покркала ни зимус а још мање ће то цркавање ни ситуацији летос. Ерго: председник је противу веће помоћи а у исто време и противу државне помоћи! — Он је за општинско помагање...

Сад је питање: да ли се председник на овоме помагању осећа као министар

који чува јаку државну касу од издатака или се осећа као председник општине који чува слабу општинску касу од издатака који се морају покривати чак и зајмовима? Требало би да је ово друго, али није тако било. Председник је се осећао више министар него ли председник и радо је правило зајмове. То се може објаснити само тиме што је општини потребно за плате својих чиновника 150—200 хиљада динара месечно. Ради тога покрића општински председник маскира потребу зајмова потребом помагања сиротиње...

У место да се помагање сиротиње преноси на државу оно се подмеће мога месноме одбору кад од министра тражи државну и већу помоћ!

У тој улози општина личи на пакосну маћеху која је фарисејски зајрила своју пасторчад не да их згреје већ да их угуши!

Општина се боји да не буде депопуларисана ако сиротиња пређе са њене мале на државну већу помоћ, а ни мало се не стиди да две трећине зајмова, закључених за помагање сиротиње, троши на сасвим друге ствари. У целој општини има неколико десетина чиновника и каква стотина служитеља а не стиже јој за њихове плате 70—80 хиљада динара месечних прихода општинских...

Последњи пут је председник обећао г. Министру да ће општина извршити повећање помоћи, а председник је изјавио у последњој седници општинског одбора да то није истина. Кад је предложено да се о томе тако одговори на акт министров онда је председник био противу тога.

Сада су делегати месног одбора обавештени и од министарства да је такав споразум учињен и тиме је разголићена сва мизерија и дволичност улоге коју председник игра већ месецима борити се противу веће помоћи београдске сиротиње!

Будући о томе и раније обавештени наши су одборници на последњој седници општинског одбора предложили да општина изврши повећање сиротињске помоћи, али председник са својом већином није хтео пристати на тај предлог већ је предложен један други двосмислен и рђаво формулисан предлог по коме општина ни у будуће неће издавати мању помоћ месечно него што је то до сада чинила. Па ни тај такав предлог није гласањем оснажен и обезбеђен.

Сада су делегати месног одбора у споразуму са министром добили за сиротињу ратом створену ову помоћ: За старешину у породици по 15 дин. месечно а за остале укућане по 6 динара месечно. И то да се ратом створена сиротиња пренесе са општине на државу. А до сада је општина давала по 9 динара на старешину а по 3 динара на укућанина месечно.

Да није општински председник лагао и министра и месни одбор у чему је делом и успео, јер је извукао већ одобрене зајма, ова би помоћ била, као што ју је министар првобитно био почео давати, по 30 динара месечно на старешину породице а по 9 дин. на укућанина.

Овако нека београдска сиротиња благодари богу и председнику општине што ће и даље цркавати гладна.

Свевид

Лесковачки арамбаша

Насиља једног дектетива

Жале нам се другови, војни обвезници из Лесковца, на некога по злу познатог Јована Цакића — званог „Ване Саију“, који је као командир страже последње одбране старца и као детектив, толико оснон, да врши хапшења наших другова радника, па чак и оних, који су војни обвезници и који се налазе као болесници по болницама. Тако је 23 априла, на Ђурђев-дан ухапсио, стражарно спровео у првостепени суд и наредио да

* Die deutsche Volksernährung und der englische Aushungerungsplan. Berlin 1914.

се батинају двојица наших другова, који су изашли као већ прездравели, да прогледате по Лесковцу и стрелишту. Један од те двојице наших другова да не би био тучен воловском жилом као војни обвезник, који је и рањен у овој рату, успео је да избегне из полиције, а други друг који је остао, био је испребијан на мртво име не само воловском жилом, већ и песницама по образу и глави од апсанције поднаредника Малише, који је помагач арамбаше Цакића. Овај поднаредник прима и новац од затвореника, који из страха од његових немилосрдних батина плаћају по 5—10 динара, да их не туче.

Ми смо за овог злогласног арамбашу дознали још и од самих сељака у околини Лесковца, да када је држао под закуп имање и порту цркве св. Петке, да је сваку стоку: овцу, јагњад и друго што је дошло у његово подзакупно имање, самовласно одузимао и задржавао за своје благо. Противу тога насилника ових дана жални су се Врховној Команди и многи грађани лесковачки, јер њему није доста што се извукао у позадину, и ако може да бивољу реп истргне.

Ми указујемо на овога арамбашу Врховној Команди, заједно са његовим помоћником, поднаредником Малишом, за награду за учињена до сад дела, да видимо да ли може нешто том господину и сама Врховна Команда.

СВУДА ИСТИ

Малтретирање сиротиње у Скопљу

Нису само београдска и нишка општина места где се малтретирају мајке и жене сиротих војних обвезника. И у Скопљу није ништа боље. Шта више тамо као да је догрдило, бар колико је судити по овој писму које смо добили са потписом *сиротињске жене*:

Уреднице,

„Тежак и чемеран живот који преживљујемо нагони нас да Вас молимо да пишете како се дрско поступа с нама, сиротињом у овдашњој општини.

Одређена нам је месечна помоћ од 10—15 динара. Али кад одемо у општину да тражимо, враћају нас кући с речима да дођемо после два три дана, јер је, веле, кредит затворен. Кад поново дођемо, онда нас благајник упућује председнику а председник благајнику, па тако и подне дочекамо. Али им је мало то што се с нама играју, него нас и погрдним речима сбасипају. Марширају нас напоље с речима: Ко вам је крив што сте сиротиња!

И тако ми јадне кукавице умиремо од глади која с двоје, а која с троје деце, док председник и благајник и не хају за наше патње“.

ПОД РАТНОМ КОСОМ

Момир Ђуракић
дрводељски радник из Чачка

Дугогодишњи благајник пододбора дрводељских радника у Чачку, друг Ђуракић погинуо је, као обвезник I позива, на Мачковом камену.

Нека му је светао помен међу друговима!

Глиша Вукомановић
столарски радник из Чачка

6. марта преминуо је у ужичкој болници друг Глиша Вукомановић, који је био обвезник XII пука II позива. Члан свога пододбора и врло вредан члан Партије, оставио је жену са 2 мале кћери без икаквих средстава.

ИЗ ДАНА У ДАН

Верени. — Другарица Босилка Антић, кројачица из Сврљига, верила се с г. Ђорђем Благојевићем, председником општине бурдинске.

Наше честитање,

Наше саучешће. — Нашем другу Васи Златарићу, стругару Младеновачке ложнице, умрла је 24 т. м. у Нишу ћерчица. Другу Васи и његовој породици изјављујемо наше саучешће.

ФЕЛТОН

Прича о једном млину

Затегнућу данас мојој лири жице
Да опевам повест једне воденице.

...Мислим да ће сваки од вас да се сети
Једне ретке земље на овој планети;

А да не мислите да је илузија,
Рећићу вам одмах да је то Страдија.

Она има млин свој, ко углед културе.
У ком чешће бесне олује и буре,

И у њему преко стотине млинара,
Чија је надница петнаест динара.

Клепет увек чујеш испод њеног трема,
Али у њој брашна — никад, никад, нема!...

Ето, то је кратка повест старог млина,
Кога неки зову погрешно: Скупштина...

М. Д. Несторовић

Купујте и читајте „Радничке Новине“

ПОСЛЕДЊЕ ВЕСТИ

(ТЕЛЕГРАМИ ПРЕС-БИРОА)

СИНОЋНИ ТЕЛЕГРАМИ

Бугарска мобилише

Софија, 28 априла. — Наредбом министра војног позван је изванредни број резервних официра на једномесечну вежбу, рачунајући од 1-ога маја. Сем тога позване су на двадесетодневну вежбу три класе резервиста пешадије, који припадају свима дивизијама.

Руси гоне Немце

Петроград, 27 априла. — Саопштење главног генералштаба. — 26 априла настављена је успешно наша офанзива у области Швли на пространом фронту. Наша коњица је успешно напала ноћу 26 априла код станице Жејми баварску коњичку дивизију, потпомогнуту једним пешадијским пуком пруске гарде, која се налазила источно од наших трупа, које су оперисале у правцу Кејдани—Бејсагола и гонила је у столу неколико десетина врста. На левој обали Њемена и на фронту Нарва влада потпуно затишје. На левој обали Висле одбили смо један непријатељев напад на ушћу Ниде.

С француског војишта

Париз, 27. априла. — Званични коминике од 27 априла три часа по подне. — Одбили смо три нова немачка напада северно од Ломберцида. Источно од Св. Ђорђа наши марински стрелци освојили су пољско добро Инион, које су Немци били јако утврдили и једно утврђење источно; заробили су 30 војника. На Дењкерк су ујутру око 6 часова пале две гранате. У северној области Араса очували смо значајне тековине, о којима је јављено у синоћњем коминикеу. На осталом делу фронта, а нарочито у Аргони и Алзасу код Силакервасера води се и даље артиљеријска борба.

Немци напредују у Галицији

Петроград, 27 априла. — У западној Галицији водила се 25 и 26 априла борба поглавито на фронту Фељеполе—Новотаљец. Непријатељ је после огорчених бораба успео у области Кросно да пређе преко реке Вислока на њеном горњем току.

Руски успеси на Кавказу

Петроград, 27 априла. — Генералштаб кавкаске војске саопштава: 25 априла у области Трансчорока и у правцу приморја долазило је само до обичног пушкарања и чаркања. На средњем току Чорока наше су трупе заузеле области Аркикс и Тева.

У правцу Олти-а наше су трупе истерале Турке из њихових позиција и од-

За Радничке Новине

— ДОБРОВОЉНИ ПРИЛОЗИ —

На дан прославе 18. априла: Богосав Спасенић 5 д., Милош Стојановић опанчар 2 д., Миле Ђукановић опанчар 10 д., Сима Бојовић опанчар 10 д., Миша Васић кафеџија 5 д., Благоје Станимировић седлар 1 д., Влајко Н. Тадић обућар, радник 2 д., Драгутин Гордић абаз, радник 1 д., Милорад Лазаревић 10 д., Живојин Младеновић 10 д., по 5 д.: Видоје Павловић, Страхиња Јовановић, Спасоје Ђукановић, Светозар Којић, Златко Марковић; по 4 д.: Чедомир Софронијевић, Недељко Ђокић; по 3 д.: Влајко Ђировић, Митар Срећковић, Милија Лукић, Живорад Јаковљевић, Живојин Мишић, Драгослав Јовановић, Радомир Ружичић; по 2 д.: Светозар Радовић, Драгутин Поповић, Живко Лукавић, Тодосије Живковић, Милован Ђурић, Милорад Милић, Мика Лазаревић, Првослав Васовић, Данило Марковић, Обрен Марковић, Иван Станковић, Будимир Милаковић, Мита Делић, Мирко Глишић, Милун Петровић, Грујица Живковић, Матија Караџић, Милејса Бранковић, Војислав Богдановић, Живојин Ђокић, Светозар Анчић, Душан Марковић, Рада Алексијевић, Сима Симић, Милан Павловић, месарски радник; по 1 д.: Влада Николић, Ненад Радовановић, Станимир Варатић, Милосав Радмиловић, Милан Михаиловић, Ђорђе Симић, Милутин Перић, Лука Лукић, Драго Јеличић, Ђорђе Радич, Драги Цвијовић, Милета Митровић, Драги Дерковић, Милош Лазич, Миливој Андрић, Велимир Ранковић, Пантелија Марковић, Радосав Ристивојевић, Средоје Глигоријевић, Љуба Ђорђевић, Миомир Никитовић, Спасоје Марић, Урош Стефановић, Петар Остојић, Ненад Гошић, Живојин Петровић, Новица Тодоровић, Иван Танасковић, Ђуро Богосављевић, Радован Глишић, Божо Стефановић, Миливој Ерчевић, Ненад Стефановић, Миливој Дукић, Миливој Ристић, Драгица Миловић, сви опанчарски радници.

Французи одржали јучерање тековине

Париз, 28 априла. — Службени коминике од 27 априла, 11 сати вече гласи: Северно од Араса одржали смо крај свих немачких против-напада сву нашу јучерању тековину и на извесним местима задобили смо терена. Укупан број заробљеника у три сата по подне износио је више од три хиљаде, међу којима је један пуковник и четрдесет официра. Јуче и данас запленили смо више од 10 топова и 50 митраљеза. Одбијен је немачки напад северно од Бери-о-Бак као и напад у шуми Ле Претр.

Цепелин над Енглеском

Лондон, 25 априла. — Изнад вароши Вестклиф и Саусенд, на ушћу Темзе летео је један немачки цепелин и бацио на њих око шездесет бомби и ако су те вароши само морска купатила. Једна жена је убијена. Материјална штета износи шест хиљада фунти стерлинга.

Руско повлачење

Петроград, 28 априла. — Службени коминике од 28 априла гласи: У крају теснаца Ужока непријатељ је извршио неуспешан напад 25 априла. Непријатељ нас је у густим колонама жестоко напао на ланцу планине Јаворника, на горњем току Ломнице. У једном сектору пред нашом позицијом у којој су биле две чете, непријатељских лешева толико је било пред рововима да чете нису могле гађати из митраљеза. Чете су изишле из ровова, отвориле ватру и покосиле непријатеља. Истога дана, непријатељ је после огорчене борбе приморао наше одељење код села Залевки да се повуче лево од Дњестра. 26 априла наше авангарде прешле су Дњестар и напале непријатеља на утоку Стрија. Заробили смо 4300 непријатељских војника и запленили један топ и више митраљеза.

Италија и Турска

Париз, 29 априла. — Последње вести из Рима потврђују, да ће први акт Италије бити објава рата Турској и одрицање уговора закључених у Лозани и Уши-у о анексији Додеканеских острва. Та ће се објава правдати чињеницом, што је Турска изазвала свети рат у Триполису противу Италије и што се више турских официра налазило међу побуњеницима. У том случају Италија би отпочела сурадњу са савезницима у операцијама противу Дарданела и изазвала би на тај начин Аустро и Немачку да јој објаве рат.

ОГЛАСИ

Два абаџиска радника

потребни су одмах. — Посао сталан. — Награда по тарифи.

Радомир Ивановић и Друг

2—2 ЧАЧАК.

За опанчаре шишарку (баламут)

За папуџије све сорте коже мешинске као и беле за поставе

За табак све материјал за израду коже као; Екстракт, рибањ зејтин, дегра, фарбе разне и т. д. Може се добити код Јакова Карија, Житни трг, Ниш. 2—3

Кожарска радња Саватора Голдштајна из Ниша — препоручује своје стовариште, потрошачима Ђонова крупнираних, Брандзола лаког, Бокса црног и у боји, америкашког Шелвоа, Анголана и гуме Форвер по веома солидним ценама. На захтев потрошача шаљемо и поштом до 50 килограма на повуку. 6-20

МОЛИ СЕ сваки онај који би ма шта знао за Комнена Андрића, каменоресца из Горње Топлице као обвезник II-ог позива шумадијске дивизије X-ог допунског или прекобројног пука, да то јави Миливоју Ђорђевићу, службенику телеграфа код кога се и његова жева са децом. 2—3

Потребујем радницу која је вична шити сламене шешире на машини. Јавити се Краљевића Марка 50. Ниш. 2—3

Нашем добром и никад непрежаљеном сину, супругу и зету

Петру Цветановићу

рез. нареднику II пука, II позива — званичнику нишке желез. радионице давајемо 40-то дневни парастос у Нишкој Саборној Цркви 1 МАЈА ове год. у 11 сати пре подне. Молимо сроднике и пријатеље да изволе присуствовати овом тужном помену: Ниш, 23-IV-915.

Ожалостивени: Отац, Лазар Цветановић, зем. из Гор. Душника; супруга, Ефтерија; ташта, Катарина, удова бив. доктора Захарија; брат, Богосав Цветановић и остала родбина. 1-2